

Havnen

- en attraktiv idrætsfacilitet

DANMARKS IDRÆTS-FORBUND
Olympisk komite

Inspiration og anbefalinger
til havneomdannelser

Havnen – en attraktiv idrætsfacilitet

Redaktion

Poul Broberg og Jakob Draminsky, Danmarks Idræts-Forbund
Jesper Højenvang, Dansk Sejlunion

Layout

Formegon ApS / Tina Asta Børresen

Tryk

Formegon ApS

Oplag

2000

Foto

Dansk Forening for Rosport, side 18, 28, 42.

Dansk Sejlunion, side 4, 8, 12, 13, 38, 44, 45.

Dansk Svømmeunion, side 25, 30.

Dansk Volleyball Forbund, side 15, 39.

Force4, side 22, 23.

Henning Larsen Architects, side 31, 33.

Hasløv & Kjærsgaard Arkitektfirma, side 46.

Jeanne Kornum, side 6, 7, 16.

Mikkel Falk, side 14, 29, 34, 36, 37, 43.

Polfoto, side 19, 24.

I enkelte tilfælde har det ikke været muligt at bestemme ophavsretten. Skulle nogen ifølge gældende lov kunne påberåbe sig denne, rettes henvendelse til Danmarks Idræts-Forbund.

© Danmarks Idræts-Forbund 2009

Enhver form for hel eller delvis gengivelse eller mangfoldiggørelse af denne publikation er – uden Danmarks Idræts-Forbunds skriftlige samtykke – forbudt efter gældende lov om ophavsret. Dog er det tilladt at citere fra publikationen med publikationens titel og afsender som tydelig kilde.

Danmarks Idræts-Forbund
Idrættens Hus
Brøndby Stadion 20
2605 Brøndby
www.dif.dk

Havnen

- en attraktiv idrætsfacilitet

DANMARKS IDRÆTS-FORBUND
Olympisk komite

Indhold

Forord	7
Indledning	8
Inspirationskatalogets opbygning.....	9
Hvad ønsker danskerne?.....	9
De attraktive industrihavne	11
Den helhedsorienterede havneudvikling	12
Fri Havn.....	14
Odense Havn: En levende bydel	15
Kanalbyen Sydhavn: Idrætstårn og bevægelsessti...	17
En ”Fri Havn” er en blandingshavn	17
Inspiration til idrætsfaciliteter på industrihavnen	18
Tilgængelige havnekajer.....	19
Vinterbadsskibet.....	21
Flydende foreningshuse gavner idrætten	23
Havnen skal være tryk	24
De etablerede lystbådehavne	27
Den gode havneomdannelse.....	28
Dialog - et vigtigt værktøj i en god proces.....	29
En finansieringsmodel	30
Vejle - den gode proces.....	31
”Vejle Søsport” dannes.....	31
Positivt samarbejde	32
Havnen som maritim perle.....	32
Klubberne som ambassadører	33
Inspiration til idrætsfaciliteter på lystbådehavnen	34
Maritim legeplads hitter	35
Vandfritidsordninger skaber aktive havnemiljøer ..	36
Opbevaringsplads med nye muligheder	38
Anbefalinger – sådan skabes den gode havn	41
Opstartsfasen.....	42
Processen.....	44
De potentielle konflikter	45
Havnens indretning.....	46
Få mere information	47

Forord

I disse år arbejder mange kommuner med at forbinde byen med havnen i håb om at trække bylivet ned til vandet. Det gælder både for de helt eller delvist nedlagte industrihavne og de etablerede lystbådehavne.

Danmarks Idræts-Forbund betragter havnene i Danmark som uundværlige idrætsfaciliteter. Vandet i havnene er mange steder så rent, at det i dag kan bruges som en idrætsfacilitet. Desuden er vandsport i disse år i klar vækst. Det ses ved, at stadigt flere mennesker ønsker at dyrke aktiviteter, der på den ene eller anden måde er tilknyttet vandet.

I Danmarks Idræts-Forbund er vi overbevist om, at de kommuner, der ønsker at gøre deres havneområder til attraktive bydele, kan tiltrække liv, hvis idrætten med al dens ekspertise og erfaring bruges som omdrejningspunkt for havnens udvikling.

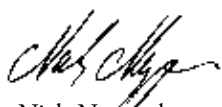
Danmarks Idræts-Forbund opfordrer kommunerne til at kontakte de idrætsforeninger, der har aktiviteter på, i eller omkring vandet og involvere dem aktivt i arbejdet, når havnen skal gøres til et attraktivt og rekreativt område. I foreningerne kan kommunerne hente sparring og ekspertviden til de konkrete aktiviteter, som ønskes igangsat.

Det kræver fremsyn og intelligente løsninger at omdanne havne og kombinere vandsport med boliger, erhverv, kultur mv. Men det er en spændende udfordring, som dansk idræt med glæde tager del i.

”Havnen – en attraktiv idrætsfacilitet” er Danmarks Idræts-Forbunds inspirationskatalog til politikere, kommunale planlæggere samt private developere og rådgivere. Et katalog, som skal inspirere til og skabe dialog om, hvordan idrætten kan være medvirkende til at skabe fremtidens levende havneområder i Danmark.

Inspirationskataloget er blevet til i samarbejde med de af vores forbund og andre interessenter, der har koncentreret deres aktiviteter på og omkring vandet: Dansk Kano- og Kajak Forbund, Dansk Forening for Rosport, Dansk Sejlunion, Dansk Svømmeunion og Dansk Handicap Idræts-Forbund samt Foreningen af Lystbådehavne I Danmark.

God inspiration!

Niels Nygaard
Formand
Danmarks Idræts-Forbund

Indledning

I planlægningen af en attraktiv havn er de lokale idrætsforeninger væsentlige interessenter. Eksempler viser desværre, at nogle kommuner satser for ensidigt på at etablere boliger på havnearealerne, hvilket er problematisk, da der skabes havne uden liv og bevægelse.

Idrætsforeninger med maritime aktiviteter er garanti for dynamik på havnen. Foreninger repræsenterer netværksmuligheder og udgør sociale væresteder for både unge og gamle. Ligeledes kan servicefaciliteter og rekreative områder som stier, promenader og grønne områder skabe liv og styrke mangfoldigheden på og omkring havnen. På den måde gøres havnen ikke blot attraktiv for boligere, men også for motionister, der både organiseret og uorganiseret udnytter havnens rum.

Vandsport hører til på og omkring havnen og uden adgang til vandet og plads til idrætsfaciliteter på land, mister en række idrætsgrene deres eksistensgrundlag. Danmarks Idræts-Forbund opfordrer derfor kommunerne til at inddrage idrætsforeningerne tidligt i processen, når en industrihavn eller en lystbådehavn skal omdannes og gøres levende og attraktiv for både beboelse, erhvervsliv og kultur.

Foreningerne har medlemmer, der er vant til at bruge vandet som en idrætsfacilitet og er desuden eksperter på hver deres respektive idrætsområder. Kommunerne kan således bruge foreningerne til at skabe optimale forhold for de borgere, som man ønsker, skal være aktive i og omkring havnen.

Inspirationskatalogets opbygning

Inspirationskataloget ”Havnen – en attraktiv idrætsfacilitet” er opbygget i en læsevenlig og overskuelig struktur, så læseren har mulighed for at springe mellem dets enkelte dele. Kataloget skal således ikke nødvendigvis læses kronologisk og i sin helhed, men kan læses i brudstykker. For at få det fulde billede af området, opfordrer Danmarks Idræts-Forbund imidlertid til, at hele kataloget bladres igennem, da både tekst, billeder, fokusboks mv. kan inspirere i arbejdet med omdannelsen af en havn.

Overordnet set er inspirationskataloget bygget op om to hoveddele – en **blå** og en **grøn**: Den blå del handler om omdannelsen af ældre industrihavne, mens den grønne del handler om de etablerede lystbådehavne. På den måde ved læseren hele tiden, hvor han/hun befinder sig i kataloget.

I de to hoveddele kan man bl.a. læse om konkrete initiativer som fx et vinterbadsskib i Berlin og et maritimt ungdomshus på Amager. Desuden kan man læse om den helhedsorienterede havneomdannelse mht. strategisk, mangfoldig og integrerende havneudvikling samt om havneomdannelsen i Vejle, hvor arbejdsprocessen har været særligt vellykket, da idrætten blev taget med på råd fra begyndelsen.

Kataloget rundes af med en række anbefalinger, som man skal være særligt opmærksomme på i en havneomdannelsesfase. De enkelte anbefalinger er tænkt som inspiration og beskrevet overordnet som en slags huskeliste. Danmarks Idræts-Forbund håber, at denne liste kan inspirere i planlægningsfasen og i arbejdsprocessen med fremtidens havne.

Hvad ønsker danskerne?

Undersøgelser viser, at levende og dynamiske havnemiljøer er med til at gøre havnens boliger mere attraktive. Muligheden for at dyrke fritidsinteresser og idræt på og omkring havnen vægtes højt hos danskerne. I de større danske byer er rekreativ havnekultur som grønne områder, badeanstalter og idrætsfaciliteter næsten ligeså efterspurgt ”elementer” på havnen som boliger, mens ønsket om rekreativ havnekultur er større end ønsket om boliger i de mindre danske byer.

Mangel på bådpladser

Ventelisterne på bådpladser i de danske havne er stigende, og nogle danskere venter 10-15 år, før der er plads til deres båd i vandet. En undersøgelse fra 2008 viser, at 21 ud af 69 lystbådehavne har udvidelsesplaner, hvilket vil resultere i ca. 1.750 nye pladser. Det opfylder dog ikke behovet, som i de 69 lystbådehavne er på ca. 7.000 ekstra bådpladser.

1 mio. danskere ønsker at dyrke fritidsinteresser på vandet

En undersøgelse foretaget af Gallup viser, at 1 mio. danskere ønsker at dyrke aktiviteter, der er tilknyttet vandet. Det svarer til, at knap 20 procent af Danmarks befolkning har et ønske om at ro, sejle eller lignende.

Kapaciteten i kajakklubberne – en begrænsende faktor

Kajakroning er en idræt i klar fremgang. Mange danskere står på venteliste i kajakklubberne, men klubbernes faciliteter og muligheder for opbevaring af materiel er en begrænsende faktor. Hvis der var mulighed for at udvide klubbernes bådpladser, kunne flere borgere få deres ønske opfyldt om at ro i kajak og dermed dyrke motion på vandet.

De attraktive industrihavne

Danmarks Idræts-Forbund ønsker at inspirere kommunerne til at medtænke idrætten, når industrihavne, hvor der ikke tidligere har været idrætsaktiviteter, skal fornyes. Idrætten kan være katalysator for attraktive områder med liv, bevægelse og dynamik. Hvis livet skal blomstre, skal der skabes rum til fysisk udfoldelse, så den tidligere industrihavn bliver et attraktivt sted for både beboere, besøgende og idrætsudøvere.

Boliger, forretninger, caféer, parkeringspladser, grønne byrum, klubhuse og opbevaringspladser til både skal gå hånd i hånd i forhold til at skabe et levende havnemiljø. Bylivet skal med andre ord trækkes til havnen – og omvendt.

Industrihavnens eksisterende bygninger

Når en industrihavn skal omdannes til "en havn for alle", må kommunen ikke rive alle de gamle bygninger ned og investere i nye faciliteter til idrætten. En både spændende og besparende måde at skabe rammerne om havnens mangfoldighed er ved at udnytte industrihavnens eksisterende bygninger. Kulturarvsstyrelsen peger bl.a. på en række forhold, der kan være medvirkende til at skabe levende havnemiljøer gennem bevarelse af bl.a. gamle bygninger. På den måde spares der penge, og der skabes samtidig et interessant miljø, hvor historien bevares.

De trængte vandidrætter

For Danmarks Idræts-Forbund er det vigtigt at vandidrætterne får høj fokus, når en industrihavn skal omdannes. Vi befinder os i en situation, hvor vandidrætterne er trængte og mangler arealer og faciliteter. Derfor bør disse idrætter i særlig grad medtænkes i de nye industrihavne, da vandidrætternes eksistensgrundlag er 100 procent afhængig af en placering på havnen og med let adgang til vandet.

Uden plads på havnen må idrætsforeninger med vandidrætter på programmet hænge de røde lygter ud, hvilket betyder, at borgere, som ønsker eksempelvis at ro eller sejle, vil blive afvist pga. manglende faciliteter og arealer i nærhed med vandet. Sådanne forholdene i en række idrætsforeninger, og hvis ikke disse forhold forbedres gennem bl.a. plads på nuværende industrihavne, vil flere vandsportsinteresserede ikke få deres ønsker om idræt på vandet opfyldt i fremtiden.

Derfor betragter Danmarks Idræts-Forbund de tidligere industrihavne som morgendagens idrætsfaciliteter. Og det gælder både for vandarealerne og de faciliteter, som kan etableres på land i de nye havneområder.

Den helhedsorienterede havneudvikling

Danmarks Idræts-Forbund anbefaler, at kommunerne i udviklingen af industrihavnene arbejder med en helhedsorienteret udviklingsplan, der har fokus på den strategiske, integrerede og mangfoldige udvikling.

På det **strategiske niveau** har Danmarks Idræts-Forbund et ønske om, at kommunerne medtager idrætten i vækstsamarbejder mellem den fysiske byplanlægning, kulturen og de social- og erhvervsmæssige interesser. Hvis idrætten indgår på planlægnings- og vækststadiet, er der håb om, at der udarbejdes en række fælles strategier og sammenhængende løsninger, der udnytter både vandet og landet som attraktive idræts- og aktivitetsområder.

Idrætten bør således **integreres** i planlægningsfasen af havneudviklingen. Kommunen bør lave en profil på, hvordan borgerne får tilfredsstillet deres efterspørgsel på idræt og fysisk aktivitet, før de flytter ind på havnen. Ligesom det i planlægningsfasen er vigtigt at integrere de øvrige borgers muligheder for at dyrke idræt i og på havnen, så den færdige havneudvikling tiltrækker borgere fra hele kommunen.

Mangfoldigheden af idrætstilbud er ligeledes en væsentlig overvejelse i planlægningsfasen. Mangfoldigheden øges ved at inddеле havnen i to aktivitetsområder: De vandorienterede aktiviteter og de landorienterede aktiviteter.

De vandorienterede aktiviteter som både-, kano- og kajaksjals kan bl.a. faciliteres med:

- Udsætningssteder
- Opmagasineringsmuligheder
- Foreningsfaciliteter
- Værkstedsfaciliteter

Badning, dykning og vandpolo kan støttes af:

- Vandkulturhuse med mulighed for badning i opvarmet bassin vand og i havnevand
- Havnebade
- Vandhusbåde indrettet som klubhuse
- Badebroer
- Omklædningsfaciliteter
- Saunaer og dampbade

De landorienterede aktiviteter som løb, gang, cykling, street soccer, street basket og rullehockey kan faciliteres med:

- Egnede belægnings og markerede områder
- Niveauspring til adskillelse af aktiviteter
- Træningsinstallationer
- Overdækkede nicher og rum
- Multibane med asfalt, kunststof eller kunstgræsbelægning

Endelig betragter Danmarks Idræts-Forbund ikke kun den mangfoldige havneudvikling som mursten, infrastruktur og økonomi. Mangfoldigheden styrkes også gennem etablering af daginstitutioner og boliger, som er tænkt som fysisk aktive områder.

Fri Havn

Danmarks Idræts-Forbund har bedt Center for Idræt og Arkitektur om at komme med visioner for, hvordan fremtidens industrihavne kan udvikles med idrætten som omdrejningspunkt. Centerleder René Kural har taget udfordringen op og præsenterer nedenfor visionære forslag til fremtidens havneområder med København og Odense som udgangspunkt.

Af René Kural

I flere Olsen Banden-film ser man Egon, Benny og Kjeld trippe ud ad en havnekaj. Bandemedlemmerne ses i mørk silhuet, mens havnens bygninger og kraner i baggrunden ligger badet i sollys. Industrihavnen signalerer i disse scener, at fra havnen ligger verden åben. Der er liv, når skibe

med eksotiske flag lossere varer. Det er havnens mangfoldighed, der overbeviser publikum om, at Egon og hans kompagnoner kan møde sælsomme mennesker i en perlerække af absurde miljøer. Der er fri adgang til havnekajen, vandet og eventyret.

Havnearealerne er et værdifuldt, bymæssigt tilskud, som tilhører alle. En havnekaj uden trippende mennesker og fysisk aktivitet er et uudnyttet byrum.

Sydhavnen i København og Odense Havn er begge eksempler på, hvordan havne kan gentænkes og opdateres til det 21. århundrede. De tilføjer nye initiativer for alle byens borgere, hvor enkelte kan gennemføres for ganske få midler.

Odense Havn: En levende bydel

Odense Kommune inviterede i foråret 2005 til idéudvikling om tre områder af byen – heriblandt Odense Havn. Ønsket var at styrke forbindelsen mellem Odense Centrum og havnen. En havn, som i dag er ukendt for mange, men som i fremtiden skal fremstå som et attraktivt og levende sted i alle døgnets 24 timer.

For at gøre projektet troværdigt var det nødvendigt at blande funktionerne, udlægge et antal tillokkende aktiviteter på øerne samt sikre adgangen til vandet. Brugernes sigter man især på at hente fra de nærliggende skoler, videregående uddannelser og kulturinstitutioner. Strategien er at styrke og videreudvikle Odenses nuværende image som en by med mange idræts- og kulturaktiviteter.

I havnens østlige afsnit udlægges et sejlsportscenter, et soppebassin samt boliger. På de midterste øer placeres et vandkulturhus, et bibliotek, en udendørs biograf, en musikscene, restauranter og artistiske aktiviteter med kunstnerværksteder.

Havnens vestside er et lidt ”svagt og hengemt” område, og det er derfor nødvendigt med særligt tillokkende tilbud som strandsand og baner for beachvolleyball samt et flydende, opvarmet, natbelyst badebassin i havnen. Sidstnævnte skyldes, at forurening og manglende vandgennemstrømning forhindrer, at der kan bades direkte i havnebassinet. Endelig er det på udvalgte stationer i havnen muligt at leje vandcykler efter bycykel-princippet.

Kanalbyen Sydhavn: Idrætstårn og bevægelsessti

I 2004 gik Københavns Kommune i gang med at idéudvikle en helt ny bydel i Sydhavnen med op til 5.000 nye boliger. Helhedsplanen var designet af den hollandske tegnestue Soeters, der var inspireret af karréerne og kanalerne i Christianshavn og i Amsterdam.

Idrætstårn

Til trods for stor variation i facaderne betød de homogene karréhøjder, at området manglede noget som ”stak ud” – et vartegn. Center for Idræt og Arkitektur designede derfor et idrætstårn i tolv etager. Tårnet skulle tiltrække idrætsudøvere fra hele hovedstadsregionen og samtidig tilføre området en stærk identitet.

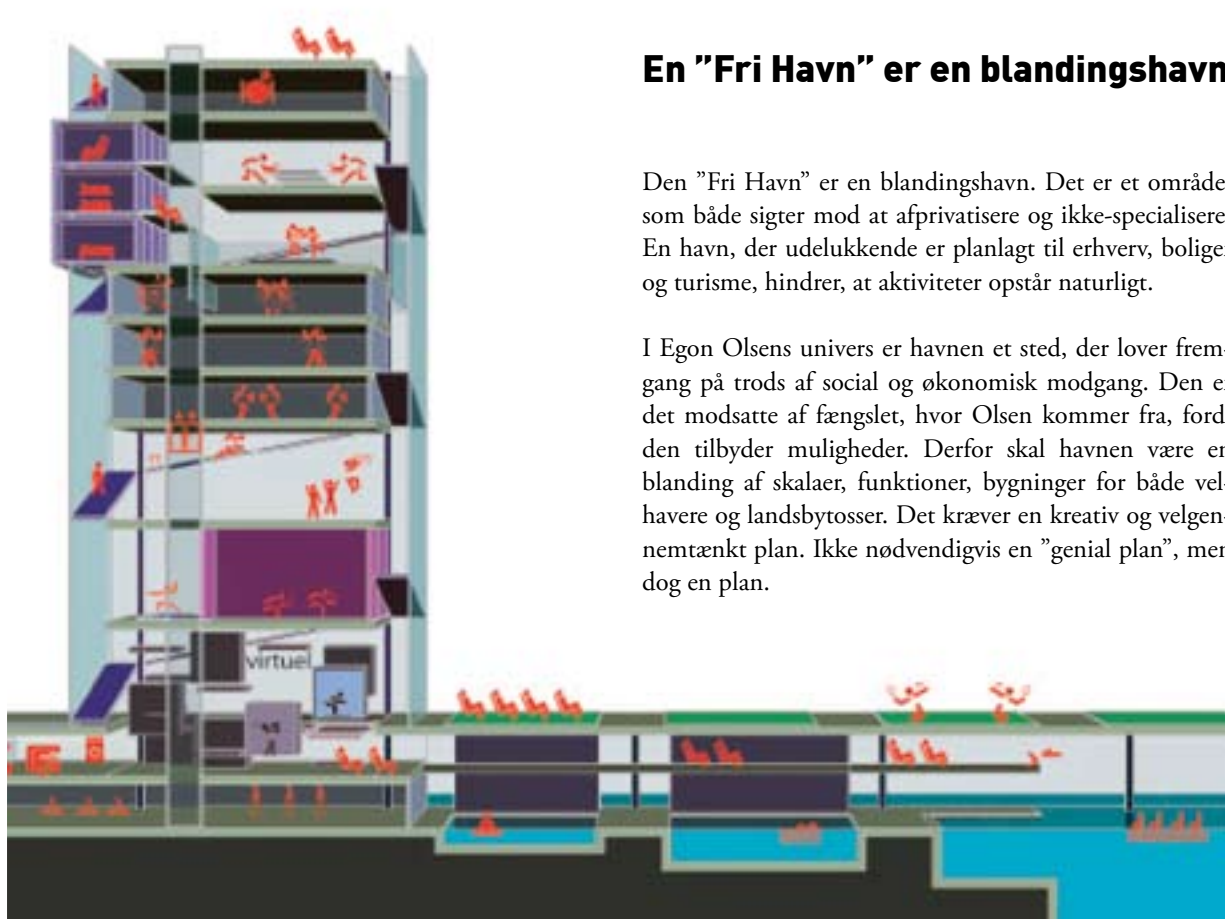
Hovedattraktionen i tårnet er et geotermisk badeanlæg i tårnets base, hvor det varme vand pumpes op fra Københavns undergrund. Etagehøjderne, etageudstrækningerne og rumtemperaturerne varieres både i forhold til de enkelte discipliners behov samt for at tilføre bygningen et varieret udtryk.

Tårnet samler idrætten på ét sted.

Bevægelsessti

En anden strategi end at samle al idræt på ét sted er at decentralisere aktiviteter ud i hele bydelen. Argumentet er at understøtte fx spontane idrætter og vandrelaterede discipliner såsom fiskeri, roning, sejlads samt discipliner, der kan drage nytte af en tilknytning til erhvervsdomicilerne. Det hele bindes sammen af en bevægelsessti.

Idéen til bevægelsesstien bygger på, at den skal forbinde aktiviteter, der er udlagt i åbne gårdrum. Som perler på en snor ligger her tilbud til alle beboere om idræt, kultur og leg. Den afmærkede løbe- og rullesti føres ikke bare langs med vandet, men også ind i gårdrum, op på tage og enkelte steder helt ned i vandet. Det eneste, denne idé kræver, er et brud med traditionen.

En ”Fri Havn” er en blandingshavn

Den ”Fri Havn” er en blandingshavn. Det er et område, som både sigter mod at afprivatisere og ikke-specialisere. En havn, der udelukkende er planlagt til erhverv, boliger og turisme, hindrer, at aktiviteter opstår naturligt.

I Egon Olsens univers er havnen et sted, der lover fremgang på trods af social og økonomisk modgang. Den er det modsatte af fængslet, hvor Olsen kommer fra, fordi den tilbyder muligheder. Derfor skal havnen være en blanding af skalaer, funktioner, bygninger for både velhavere og landsbytosser. Det kræver en kreativ og velgenemtænkt plan. Ikke nødvendigvis en ”genial plan”, men dog en plan.

Inspiration til idrætsfaciliteter på industrihavnen

Idrætsforeninger med maritime aktiviteter er garanti for liv og bevægelse på havnen. Foreninger repræsenterer netværksmuligheder og udgør sociale væresteder for både unge og gamle. Derfor er foreningslivet et vigtigt element i forbindelse med en havneomdannelse.

Ligeledes kan servicefaciliteter og rekreative områder som stier, promenader og grønne områder skabe liv og styrke mangfoldigheden på og omkring havnen. På den måde gøres havnen ikke blot attraktiv for boligejere, men også for motionister, der både organiseret og uorganiseret udnytter byens rum.

At gøre havnen til en attraktiv idrætsfacilitet behøver ikke altid at være ensbetydende med store budgetter og store udviklingsprocesser, som først realiseres efter en længere årrække. Mindre kan også gøre det.

Danmarks Idræts-Forbund har fundet en række eksempler på både store og små havneprojekter, der kan gøre industrihavnen til en attraktiv idrætsfacilitet for kommunens borgere.

Eksempel Tilgængelige havnekajer

Kajaksejlad er blevet mange danskeres foretrukne motionsform, hvilket bl.a. skyldes udviklingen af havkajakker, som er nemme at ro i.

Hvis kommunen ønsker aktivitet i havnen i form af bl.a. kajaksejlad, er det imidlertid vigtigt, at havnens kaj designes, så borgerne har mulighed for at søsætte deres kajakker.

Mange nuværende kajanlæg er høje, hvilket bevirker, at det kan være svært for kajakroeren at sætte kajakken i vandet. Høje kajanlæg bør derfor moderniseres, så man via nogle trin kan komme nærmere vandet med kajakken.

Hvis havnen derudover skal være interessant at sejle og ro i, kræver det, at der er en god gennemsejling, hvilket indebærer, at havnebassiner bindes sammen og gøres tilgængelige for kajakroerne.

Den handicapvenlige havn

Havnen skal også være et aktivitetscentrum for handicapidrætten. Dansk Handicap Idræts-Forbund har følgende konkrete anbefalinger til kommende havneprojekter, der kan styrke de handicappedes adgang til fysisk aktivitet og velvære i vandet og på land:

- Handicapvenligt bad og toilet. Dørene skal være tilstrækkeligt brede, så en kørestol kan komme ind (90 cm).
- Anlægsbroer hvor både kan ligge langs med broen. En optimal løsning er en flydebro med rampe til kajen og med plads til mindst én båd på 30 fod.

- Adgangsforhold til broer, havnekontor, foreningslokaler mv. skal være med ramper, så kørestolsbrugere kan komme ind i lokalerne.
- Personkran så en handicappet person kan løftes i land.
- Kørebelægning til kørestole såsom fliser eller asfalt. Bådebroer må ikke have så store mellemrum mellem brædderne, så kørestolshjul kan sidde fast.

En historie fra virkeligheden

Mange havne ophører med at være aktive som industri- og erhvervshavne og opfører i stedet boliger og laver rekreative områder. Det betyder bedre vandkvalitet og mindre trafik i havnen, men også at livet på havnen ændres. Det håber Dansk Kano- og Kajak Forbund kan komme landets kajakroere til gode i form af mere tilgængelige kajanlæg.

”Hvis man bygger nogle små og billige anlæg, hvor det er muligt at komme ned til vandkanten, så gør man lige pludselig de rekreative områder meget mere tilgængelige,” siger Christian Jacobsen, der er chefkonsulent i Dansk Kano- og Kajak Forbund.

Et af de havnesteder, hvor man netop har udarbejdet et broanlæg, er ved Slusen i Sydhavnen i København. Her er der anlagt en lille flydebro, der kører op og ned med tidevandet, hvilket betyder, at roerne nemt kan komme fra kajkanten og ned til vandet. Netop tilgængeligheden er vigtig, hvis man ønsker at få folk ud på vandet.

”Flydebroen giver alle, der bor i nærheden af Sydhavnen adgang til en ny idrætsfacilitet”, fastslår Christian Jacobsen.

Eksempel Vinterbadsskibet

I Berlin findes et kreativt indslag, der kan styrke mulighederne for, at borgerne kan svømme i havnen.

Oprindeligt blev der etableret et svømmebassin i floden Spree i maj 2004. Bassinet var indrettet i skroget i en af de gamle flodpramme, som man ofte ser fragte gods mellem de tyske byer på floderne Rhinen, Donau og Spree. Det nye bassin blev en enorm publikumssucces, hvilket førte til, at man ønskede at benytte faciliteten hele året ved at konstruere en midlertidig vinteroverdækning.

Vinteroverdækningen er en letvægtskonstruktion, der i tre forskellige membraner inddeler det oprindelige sommerbad i tre funktionelle funktioner:

- En lounge
- En sauna med dampbad
- Et svømmebassin.

De forskellige rum er forbundet af elementer, som indeholder omklædningsrum og toiletter.

Konstruktionen er designet og opbygget således, at indendørstemperaturen er 25 grader - også i de koldeste vintermåneder.

Overdækningen er konstrueret på en sådan måde, at den kan nedtages uden kraner eller anden tung maskinel, når sommeren nærmer sig.

Vinterbadeskibet i Berlin er et godt eksempel på, hvordan et i forvejen ukonventionelt udendørs bassin kan skabe aktivitetsmuligheder for en stor gruppe borgere i et havneområde, der ellers kan virke utilgængeligt. Vinterbadeskibet er med til at ændre en anonym havnekaj til et attraktivt fokus for livet i havnen og i byen.

Eksempel Flydende foreningshuse gavner idrætten

Faciliteter til idrætsaktiviteter, der foregår i og på havnen, kan ved pladmangel placeres på vandet. Det er Danmarks Idræts-Forbunds og Lokale- og Anlægsfondens tanke med flydende foreningshuse et spændende eksempel på.

Fordelen ved de flydende foreningshuse er, at de er flytbare faciliteter, der ikke fastlåser en fremtidig anvendelse af havnearealerne. Det kan især være interessant for de kommuner, hvor havneudviklingsplanen har et flerårigt sigte.

De flydende foreningshuse skal være bindeled mellem land og vand, de skal formidle overgangen mellem byen og vandet som rekreativt areal, og de skal indrettes med mulighed for omklædning, badning, sauna/dampbad, og med enkle træningsredskaber.

De flydende foreningshuse kan skabe muligheder, hvor fx land- og kajarealer af planmæssige grunde er reserveret til andre formål. Foreningshusene vil i kraft af deres mobilitet skabe liv i forskellige bydele i løbet af året. Det er dog vigtigt, at der findes landarealer til parkering nær de flydende foreningshuse, og at de har god og sikker adgang til og fra land.

Eksempel Havnen skal være tryk

En god aktivitetshavn er også en tryk aktivitetshavn, hvor forældre med sindsro kan lade deres børn dyrke idræt. Men at lave en tryk havn kræver planlægning.

Tryk og sikkerhed er specielt vedkommende for de kommuner, der ønsker at etablere havnebade, som bl.a. København har gjort. I hovedstaden udnytter man, at vandet i havnen er blevet så rent, at danskerne har fået en helt ny svømmefacilitet.

Nøgleordene for et sikkert anlæg i havnen er:

- Fast bund og sider
- Varierende dybde:
 - Dybt vand i springbassinet og lavt vand i børnebassinet
- Tydelig og let forståelig skiltning

På tænk kommunen at etablere svømmefaciliteter i havnen, er det en god idé at kontakte Dansk Svømmeunion i planlægningsfasen. På denne måde sikrer kommunen, at der skabes optimale anlæg for kommunens borgere og et sikkert og tryk miljø for børn, unge og voksne.

En historie fra virkeligheden

Kort før starten på Christiansborg Rundt i svømning er start- og målområdet fyldt med glade mennesker i vådragter. Nogle varmer op, mens andre smører sig med vaseline, inden de skal i vandet. Enkelte trodser sensommervejret og det 20 grader varme vand og svømmer i badebukser og badedragter.

Dansk Svømmeunions **Open Water**-arrangementer er en succes.

”Det er en smuk tur. Man får set de flotte bygninger fra en ny vinkel – og så er der meget tang,” puster en ung pige, efter hun er kommet i mål i Christiansborg Rundt.

Morten Kjær, der er klubchef i Dansk Svømmeunion, som i samarbejde med Danmarks Idræts-Forbund ar-

rangerer **Open Water**, siger med et stort smil på læberne:

”Christiansborg Rundt har til fulde indfriet vores forventninger. Svømmerne får en flot oplevelse i hjertet af København mellem smukke bygninger. Når folk kommer i mål, er de euforiske, og vi får mange positive tilbagemeldinger fra folk om, at det er sjovt og spændende, og at de gerne vil være med igen.”

Open Water er for både elitesvømmere og motionister, der vil prøve kræfter med det åbne vand.

”Det er vigtigt, at arrangementerne ikke står som eliteløb, hvor kun øvede svømmere kan deltage. Vi går efter bredden og ser meget gerne, at den almindelige danske brystsvømmer også får fornøjelse af at svømme et andet sted end i svømmehallen,” siger Morten Kjær.

De etablerede lystbådehavne

Danmarks Idræts-Forbund betragter lystbådehavnene som vigtige idrætsfaciliteter, og det gælder både for vandarealerne og landarealerne omkring havneområderne. Danmarks Idræts-Forbund ønsker derfor at gå i dialog med kommunerne og inspirere til, at idrætten medtænkes i havnefornyelserne fra begyndelsen.

Boliger, forretninger, caféer, parkeringspladser, grønne byrum, klubhuse og opbevaringspladser til bl.a. sejlbåde skal gå hånd i hånd for at skabe et levende havnemiljø. Bylivet skal med andre ord trækkes til havnen – og omvendt.

Idrætsforeningerne og de aktiviteter, der allerede eksisterer på havnen, skal sikres faciliteter og udviklingsmuligheder, hvis havnen skal være et attraktivt område med liv, bevægelse og dynamik. Det er imidlertid Danmarks Idræts-Forbunds oplevelse, at de etablerede idrætsforeninger ofte

føler sig usikre på, hvilke konsekvenser en havneomdannelse får for deres fortsatte eksistens på havnen, og hvad det kan medføre af konflikter og udfordringer i fremtiden.

Idrætsforeningerne føler sig ofte trængte, usikre og oversete i havneomdannelsesprocessen, hvis ikke de tages med på råd fra begyndelsen. Udfordringerne for kommunen er således at turde inddrage idrætsforeningerne tidligt i processen og lade deres idéer og ønsker indgå i arbejdet med at skabe et attraktivt havnemiljø.

Det er Danmarks Idræts-Forbunds overbevisning, at idrætsforeningernes deltagelse og viden i stort omfang kan være med til at forbedre både processen og det endelige resultat. Et eksempel på et vellykket samarbejde mellem kommune og idrætslivet findes i Vejle, hvilket du kan læse mere om på side 31.

Idrætsforeningers typiske bekymringer

- Vil havneomdannelsen fratage arealer fra idrætsforeningerne?
- Vil der være plads på land til bl.a. bådeopbevaring om vinteren?
- Skal vinterpladsarealet anvendes til andre formål?
- Vil idrætsforeningerne få klager fra nye naboer over støj mv. i forbindelse med klargøring af både på land?
- Vil idrætsforeningerne fortsat have mulighed for at udvikle sig?
- Hvordan bliver adgangen til vandet?

Den gode havneomdannelse

Danmarks Idræts-Forbund har bedt arkitektfirmaet Hasløv & Kjærsgaard om at komme med visioner for, hvordan fremtidens lystbådehavne kan udvikles med idrætten som omdrejningspunkt. Dan B. Hasløv, der er arkitekt og partner i Hasløv & Kjærsgaard, har taget udfordringen op og præsenterer nedenfor, hvordan ”den gode havneomdannelse” ser ud, hvis visionen er liv på havnen.

Af Dan B. Hasløv

Overalt i Danmark ses eksempler på omdannelser af eksisterende havne med samme hovedbudskab: De skal udvikles til nye attraktive byområder. Der har indtil videre været en umættelig efterspørgsel efter boliger ved vandet.

Når den gode havneomdannelse ikke altid lykkes, skyldes det, at der er langt fra den indholdsrige og levende havn til de forenkede drømme, der alt for ofte præger virkelighedens plan- og udviklingsforløb. Desværre bygger mange havneomdannelser på et ensidigt idégrundlag, hvor de maritime og rekreative interesser ikke er indarbejdet i tilstrækkeligt omfang. Søsporten føler, at de kommer i klemme, og de mange rekreative interesser, som byen har til havnefronten, bliver heller ikke imødekommet.

Den gode havneomdannelse forudsætter, at der fra processens begyndelse skabes klare mål og stærke visioner for den udvikling, der ønskes. Havneomdannelse bør først og fremmest handle om byens møde med vandet. Det er en

selvfølge, at et maritimt liv er en central kvalitet. Boligbyggeri alene giver erfaringsmæssigt ikke meget liv på havnen.

Hvor det tidligere var den travle industri- og erhvervs-havn, der skabte liv og attraktion, er det nu det maritime fritidsliv og dets mange forskellige idrætsforeninger, der er de store aktører. Derfor har lystbådehavnene en helt særlig rolle som grundlag for at udvikle havneområdet til et attraktivt, rekreativt mål for hele byen. Det er et altafgørende succeskriterium for havneomdannelserne, at der er fokus på udvikling af havneaktiviteter.

Når den gode havneomdannelselse lykkes, skyldes det som regel et tæt samspil med de maritime brugere. En tæt dialog med brugerne kan skabe en positiv dynamik, generere visioner og dæmme op for mange konflikter. Herved sikres rammerne for, at det maritime liv forsat kan eksistere og skabe det attraktive havneliv.

Fokus på udvikling af havneaktiviteter handler om respekt og forståelse af søsportens særpræg, som er helt afgørende for idrætsforeningernes liv og fortsatte eksistens. Den gode dialog om maritime interesser i havneomdannelsen handler derfor om at få indsigt i den foreningskultur, der trives på havnen, og en fælles forståelse af, hvordan den i fremtiden kan udvikle sig.

Det sker desværre ofte, at nye havneplaner fastlægger en meget intensiv arealudnyttelse, der har negative konsekvenser i form af begrænsning af udviklingsmulighederne for det maritime liv. Der skal i planlægningen afsættes plads til alle de vigtige og traditionelle funktioner, som hører til på en lystbådehavn – klubhuse, friarealer, bådebroer, jollepladser, vinteropbevaring mv. Der skal også afsættes plads til idrætsforeningernes visioner og nye mari-

time aktiviteter. Endelig er det vigtigt at være opmærksom på, at der i mødet mellem by og det maritime liv er et stort udviklingspotentiale for restauranter, caféer, butikker, institutioner mv.

Dialog - et vigtigt værktøj i en god proces

For at kunne bruge dialogen som værktøj er det vigtigt, at den er åben og indgår fra processens begyndelse. Det betyder bl.a., at det gennem hele forløbet skal være muligt at inddrage nye parter, idéer, brugere mv., så planlægningsprocessen ikke mister den nødvendige fleksibilitet.

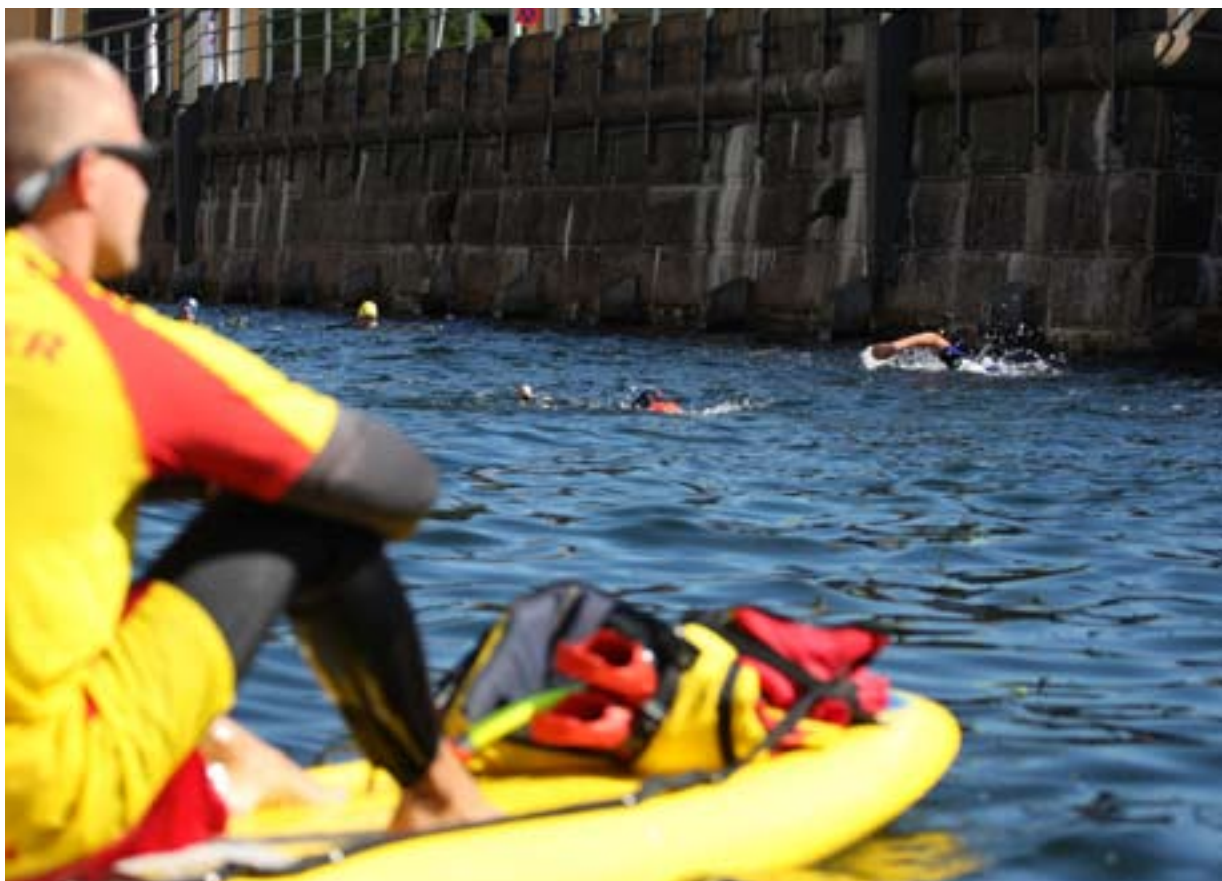
Det er en stor udfordring at skabe dialog mellem de maritime interesser, de planlæggende myndigheder, developperne og de mange andre faggrupper, som er interessenter i havneomdannelserne.

Det er vigtigt at få fortalt, at de maritime idrætsforeninger ikke er standardiserede med ensartede krav til faciliteterne. Virkeligheden er, at de maritime foreninger er meget forskellige, præget af traditioner og klubkultur med lokale forudsætninger, historie mv.

En dialog med de maritime interesser viser altid, at der i den maritime kultur er et stort spænd af aktiviteter. Ud over de traditionelle sejl- og motorbådsklubber er der lystfiskere, roere, kajakroere, kajakpolo, dykkere, fridykkere, windsurfere, kitesurfere, søspejdere, strandjægere, vandski mv. Nye forgreninger dukker hele tiden op – i særlig grad, hvis der er gode muligheder for at etablere sig som forening helt ud til vandet.

Dialogen med de maritime interesser viser ofte, at de ønsker plads til at afprøve nye udviklingsmuligheder. Selvom foreningslivet kan virke statisk, forandres det meget. I disse år ses det, hvordan der ved siden af den traditionelle foreningskultur opstår nye maritime aktiviteter, som delvis fungerer på et kommercielt grundlag. Det kan fx være virksomheder, som tilbyder dykkerskoler, kajakskoler, events – ofte i samarbejder på kryds og tværs mellem havnens mange maritime aktører. Den gode havn skal forholde sig til, at den tilsyneladende traditionsrige maritime kultur kan være meget dynamisk.

Det er vigtigt at sikre, at havnens nødvendige støttefunktioner kan fortsætte og udvikles. Vinteropbevaringsarealerne kommer traditionelt på tværs i den moderne udvikling. Det store areal skal ligge centralt i havneområdet, og mange synes, at det er grimt. De glemmer, at vinteropbevaringsarealerne er vigtige arealer med flersidig anvendelse.

Vinteropbevaringsarealerne er i forårsmånederne et vigtigt socialt miljø for sejlerne. I sommermånederne bruges de ofte som parkeringsareal for gæster. Endelig giver de plads til begivenheder på havnen – cirkus, landidrætter, store stævner, sommerfester, markeder mv.

Mange konflikter i forbindelse med havneomdannelse skyldes, at dialogen mellem de forskellige aktører ikke har været tilstrækkelig. Der er ikke blevet indhentet en tilstrækkelig grundig viden om det maritime liv, og de nye byområder er derfor ikke tilpasset havnen. Grundlæggende er det vigtigt, at 'ejere' på et havneområde gøres begribelig, at de ikke kun erhverver sig en privat havudsigt, men også et naboskab til at aktivt havneliv. Dette indebærer aktiviteter, som fylder og kan larme – i særlig grad i sommerhalvåret.

Vinteropbevaringen og idrætsforeningernes placering fejlbehandles i de fleste havneplaner. Konflikter omkring vinteropbevaring bør ikke opstå. En hensigtsmæssig placering samt klare retningslinjer kan dæmme op for de mest almindelige konflikter om støj og æstetik. Eksempelvis kan man lave aftaler om, hvornår bådene fjernes, hvor længe man må bruge slibemaskine, præcisere bådejernes behov – er der brug for redskabsskure, et 'selvbyggerhus' mv. Enkle tiltag som kan være medvirkende til, at naboskabet til vinteropbevaringen bliver positivt. Nogle tror, at de maritime

aktiviteter blot indpasses i stueetagen i etagehuse. Det afspejler en manglende forståelse af, hvordan der sikres gode rammer for det maritime liv.

En finansieringsmodel

I offentligt byggeri var det tidligere almindeligt, at der blev reserveret en lille procentdel af byggesummen til kunst – inde og ude. Tænk om man i forbindelse med en havneomdanning kunne finde og sikre penge – både i anlægs- og driftsfasen – til at understøtte det rekreative og maritime liv på havnen. Det ville sikre, at der fandtes bygninger, lokaler og arealer mv. til maritime aktiviteter på havnefronten ved kajer og broer.

Måske kunne det sågar lade sig gøre at udleje bygningerne, lokalerne og arealerne på differentierede og favorable vilkår, når det drejer sig om aktiviteter, der er vigtige for det gode havneliv. Og måske kunne det lade sig gøre at indpasse bygninger, lokaler og arealer, som tiltrækker kreative sjæle, der kan skabe fornyelse og vise os helt nye sider af det gode byliv ved havnen.

Endelig kunne midlerne også bruges til at støtte begivenheder og events, som kunne være med til at trække aktiviteter til havnefronten.

Vejle - den gode proces

Vejle Havn er et eksempel på en meget vellykket havne-omdannelsesproces, som efter alt at dømme resulterer i en omdannelse, hvor søsportsklubbernes ønsker og behov opfyldes og går hånd i hånd med andre rekreative aktiviteter og etableringen af boliger. Dermed skabes der ikke blot en maritim perle for havnens brugere, men for hele kommunens borgere.

"Vejle Søsport" dannes

Idéen med en omdannelse af Vejle Havn tog fart, da udviklingsselskabet MarineCity i 2005 kom med en visions- og masterplan for havneområdet. Udover MarineCitys plan blev havneprocessen for alvor kickstartet, da en privat investor lancerede planerne om etableringen af "Bølgen" – et boligbyggeri i havnens nordlige del.

Søsportsklubberne følte i samme periode, at området på og omkring Vejle Havn var rodet og utidssvarende. Klubberne ønskede derfor at få Vejle Kommune på banen for at begynde en aktiv proces og en åben debat med det formål at skabe et bedre havnemiljø.

Succesen i Vejle tilskrives især det tætte samarbejde mellem havnens forskellige interessenter, hvilket bl.a. ses ved, at der fra begyndelsen både har siddet politikere og repræsentanter fra søsportsklubberne omkring bordet i projektets styregruppe.

Søsportsklubbernes ønske var at højne havnens standard for både brugere, borgere og gæster – og skabe en havn, som er "værd" at besøge. Lystbådehavnen har hidtil været placeret på lejede arealer, og den har aldrig været tilført midler til vedligeholdelse eller udvikling.

Ro- og kajakklubben, der i øjeblikket deler en bygning, havde behov for mere plads. De forskellige søsportsklubber fandt derfor sammen og dannede organisationen "Vejle Søsport", der er en sammenslutning af sejl-, motorbåds-, kajak-, ro- og dykkerklubben. I alt repræsenterer sammenslutningen 2.000-2.500 sportsfolk.

Positivt samarbejde

”Vejle Søsport” udpegede to personer, der fik ansvar og havde kompetence til at forhandle med kommunen og informere medierne om processen. Desuden udarbejdede ro-, kajak-, motorbåds- og sejlkлубben samt lystbådehavnen hver deres behovsanalyse, som både inkluderede nutidige og fremtidige behov. Med behovsanalyserne i hånden kontaktede ”Vejle Søsport” kommunen og fik et møde i stand med borgmesteren.

Kommunen var meget interesseret i dialogen med idrætsforeningerne. Borgmester i Vejle, Leif Skov, der har erfaringer med en havneomdannelse i Brejning, var klar over vigtigheden af et godt samarbejde med idrætsforeningerne:

”Det afgørende er at tage brugerne af havnen med på råd helt fra starten. Det typiske problem er, at man i travlhed ikke tænker over, hvor vigtig processen og dialogen er. Vi skal som kommune ud og være synlige og imødekommende overfor alle interessenter for at optimere processen.”

Før processen begyndte, inviterede kommunen flere af Vejle Havns interessenter på ekskursion til havnene i Rungsted, Helsingborg, Kastrup, Dragør og Amager Strandpark. På turen blev der skabt gensidig forståelse og respekt, og de mange interessenter kom til at kende hinanden og forstå hinandens behov. Desuden blev der skabt en form for

fælles referenceramme, hvilket ”Vejle Søsport” betegner som meget afgørende i forhold til den videre proces.

Da processen tog form, og der blev etableret en styregruppe for havneomdannelsen, var det således helt naturligt for Vejles borgmester, Leif Skov, at lade ”Vejle Søsport” være en del af denne med to repræsentanter. Også i flere arbejdsgrupper fik ”Vejle Søsport” plads. Ifølge Leif Skov har det været meget givtigt at have ”Vejle Søsport” med i arbejdsgrupperne, da søsportsforeningerne har en meget praktisk og konstruktiv tilgang:

”Vi har haft meget gavn af at have foreningerne med i både styre- og arbejdsgrupperne. Det er jo dem der er eksperterne,” siger Vejles borgmester.

Havnen som maritim perle

I begyndelsen af processen havde Vejle Kommune fokus på boligbyggeri og forventede, at havneomdannelsen ville genere overskud. Som processen skred frem, blev fokus imidlertid rettet mod at skabe en maritim perle for alle borgere i kommunen og besøgende udefra. Økonomisk betød det et skift fra et forventet overskud til en økonomisk nulløsning for kommunen. Som eksempel blev en del af pengene fra salg af arealerne til boligbyggeriet ”Bølgen” øremærket til en flot offentlig promenade foran ”Bølgen”.

Vejen til succes i Vejle

- Foreningerne søgte sammen og talte med én stemme overfor det politiske og kommunale beslutningsorgan.
- Foreningerne formulerede og synliggjorde sit interessefællesskab.
- Kommunen inddrog klubberne, før ”det hele” begyndte, og placerede dem både i arbejdsgrupper og i styregruppen.
- Kommunen var lydhør over for klubbernes forskellige ønsker og behov og anså dem som eksperter.
- Kommunen entrerede med en rådgiver, der har indsigt i og forståelse for ”Livet på havnen med udgangspunkt i mennesket som bruger”.
- Der blev arrangeret ”studieture” med kommunens beslutningstagere, hvor idéer opstod. Desuden blev der på disse ekskursioner etableret gensidig forståelse og respekt parterne imellem.
- De personer fra foreningerne, der forhandlede med bl.a. kommunen, havde fået overdraget beslutningskompetence fra baglandet, hvilket er vigtigt, hvis arbejdsprocessen ikke skal trækkes i langdrag.

Søsportens strategiske hovedmål

Søsporten vil aktivt medvirke til at udvikle området, så det bliver et spændende og varieret område for byens borgere og besøgende. Visionen er, at det bliver Danmarks bedste maritime område med kanaler, øer og lavt byggeri.

Søsporten vil holde fast i den vedtagne ’Helhedsplan for Vejle Havn’ og kommunens arkitekturpolitik, så udviklingen styres af helhed og visioner og ikke af snævre merkantile interesser. Vejle Kommune bør være garant for denne helhedstænkning, så udviklingen af området ikke udelukkende lægges i hænderne på bygherrer og investorer.

Endelig vil ”Vejle Søsport” arbejde for, at der ikke etableres trafikveje langs med vandet eller veje, som adskiller de maritime/rekreative arealer fra vandet. I stedet arbejder sammenslutningen for, at der etableres promenader og lignende opholdsarealer og -pladser, der er forbeholdt gående.

Søsporten vil endvidere arbejde for, at klubberne ligestilles, så de alle på sigt underlægges Kultur- og Fritidsforvaltningen.

Borgmester i Vejle, Leif Skov, siger:

”Det er i løbet af processen blevet vigtigere for os at lave byfornyelse og styrke vores idrætsanlæg i kommunen end at generere økonomisk overskud. Det betyder nu meget for os at forny og renovere idrætsfaciliteterne på havnen, og jeg har store forventninger til, at klubberne får nogle fantastiske faciliteter.”

Klubberne som ambassadører

Omdannelsesprocessen har i 2009 stået på i ca. tre år, hvilket har resulteret i to forslag til en fremtidig havn. Og begge forslag opfylder de behov, som ”Vejle Søsport” har beskrevet. Preben Werther, der er talsmand for ”Vejle Søsport”, er meget tilfreds med forslagene:

”Årsagen til, at det er lykkedes at få indflydelse på dette store projekt, har først og fremmest været klubbernes sammenhold, som betyder, at forholdene i fremtiden vil blive forbedret for den enkelte klub. Desuden har det været vigtigt, at vi fra begyndelsen lavede noget solidt hjemmearbejde, før vi henvendte os til kommunen. Det har bl.a. betydet, at vi gennem hele processen har kunnet bidrage til udviklingen af havneomdannelsen.”

Resultatet af den gode proces i Vejle er, at klubberne er endt som ambassadører for de to planforslag, hvilket bl.a.

skyldes kommunens store lydhørhed og ønske om at inddrage klubberne. Kommunen har eksempelvis haft repræsentanter fra klubberne til at holde oplæg om havneprojektet på forskellige møder: Leif Skov, der er borgmester i Vejle, siger i den forbindelse:

”Det er meget givtigt, at det ikke kun er mig som repræsentant for kommunen, der fortæller om planerne med havnen. Det er mere troværdigt, og de fremmødte er oftest mere lydhøre, når det er deres egne, der fortæller.”

Leif Skov siger endvidere:

”Der vil altid være skepsis, når nye tiltag igangsættes, og det er meget vanskeligt med forandring, hvis borgerne ikke føler, de er med på, hvad der sker. Det har derfor været afgørende for os som kommune at lytte og være imødekommende og på den måde få overbevist idrætsforeningerne om, at vi vil dem det godt. Foreningerne turde satse på, at vi ville dem det godt, og det skal de have ros for.”

I den forbindelse roser borgmesteren foreningerne for en god og konstruktiv dialog:

”En af de bedste ting ved at have inddraget foreningerne i omdannelsesprocessen af havnen er, at klubbernes medlemmer har kunnet spørge deres ”egne”, fordi de hele tiden har vidst ligeså meget om planerne for havneomdannelsen som embedsmændene og politikerne.”

Inspiration til idrætsfaciliteter på lystbådehavnen

Idrætsforeninger med maritime aktiviteter er garanti for liv og bevægelse på havnen. Foreninger repræsenterer netværksmuligheder og udgør sociale væresteder for både unge og gamle. Derfor er foreningslivet et vigtigt element i forbindelse med en havneomdannelse.

Ligeledes kan servicefaciliteter og rekreative områder som stier, promenader og grønne områder skabe liv og styrke mangfoldigheden på og omkring havnen. På den måde gøres havnen ikke blot attraktiv for boligejere, men også for motionister, der både organiseret og uorganiseret udnytter byens rum.

At gøre havnen til en attraktiv idrætsfacilitet behøver ikke altid at være ensbetydende med store budgetter og store udviklingsprocesser, som først realiseres efter en længere årrække. Mindre kan også gøre det.

Danmarks Idræts-Forbund har fundet en række eksempler på både store og små havneprojekter, der kan gøre havnen til en attraktiv idrætsfacilitet for kommunens borgere.

Eksempel Maritim legeplads hiter

Sejlads, lystfiskeri, roning, surfing, vandski og dykning. Det Maritime Ungdomshus på Amager i København har åbnet mange muligheder for havneområdets vandglade børn og unge.

Ungdomshuset, som er 375 m², fungerer som en platform for en bred vifte af maritime aktiviteter og som et socialt mødested for børn og unge. Der er tale om et levende og aktivt hus, der med vandaktiviteter, vandsport, arrangementer, undervisning og udstillinger skal formidle vand- og kysttemaer. Huset skal motivere børn og unge til at engagere sig i vand- og kystrelaterede foreninger.

Det Maritime Ungdomshus ligger ved vandet i et gammelt industriområde og på en forurennet jordbund. Jordforgiftningen består af tungmetaller, som ikke er nedbrydelige.

Frem for at betale 2 mio. kr. for at udgrave grunden og deponere jorden andetsteds, foreslog arkitekten at overdække grunden med 2100 m² trædæk, som er hævet og sænket for at integrere bygninger og bådschure. På den måde friholdes overfladen til leg og undervisning, hvilket er husets afgørende ressource.

Indretningen af husets indendørsområder med fællesrum, sejlerbygning, værksteder og omklædningsrum er enkel med basale faciliteter, hvilket sikrer en multifunktionalitet for de forskellige brugergrupper.

Det Maritime Ungdomshus er opført i 2004 og er tegnet af PLOT-arkitekter.

Eksempel Vandfritidsordninger skaber aktive havnemiljøer

En vandfritidsordning i havnen skaber en havn, hvor unge mennesker vil tage hen efter skole, fordi vandet og miljøet er dragende. Udgangspunktet er et fritidshjem, hvor idrætsforeninger med vandaktiviteter er det centrale. Formålet med vandfritidsordningen er foruden at skabe et ungt liv i havnen at fastholde unge i idrættens verden.

Vandfritidsordningen kan skabes i et eksisterende klubhus eller i anden facilitet på havnen, eller kommunen kan bygge en ny institution på havnen, som efterfølgende kan indgå i samarbejde med de foreninger, som har vandaktiviteter på programmet. Samarbejdet med foreningerne på havnen er attraktivt, fordi foreningerne i mange tilfælde har udstyr, som ikke anvendes i den periode, hvor vandfritidsordningen er åben.

En vandfritidsordning – måske også for de gamle?

En fritidsinstitution på havnen behøver ikke udelukkende være for børn og unge. En kombination af unge og ældre er bestemt også en mulighed.

En fritidsinstitution på havnen med mange idrætter på programmet sikrer en mangfoldig gruppe brugere. Den ældre generation kan eksempelvis benytte huset om formiddagen og afløses af unge mennesker om eftermiddagen og aftenen – eller generationerne kan blandes og hjælpe hinanden i idrættens verden. På den måde udnyttes huset og dets faciliteter til fulde, og der skabes samtidig kontakt på tværs af generationer.

Kontakten på tværs af generationerne kan også være med til at afhjælpe problemstillingen omkring manglende frivillige trænere og ledere i foreningslivet. Ved at blande generationer under samme tag, åbnes der ikke blot for erfaringsudveksling, men også for hjælpende hænder mellem generationer.

Når det gælder udstyr anbefales det, at vandfritidsordningen har adgang til:

- Robåde til børn
- Kajakker til børn
- Optimistjoller
- To-personsjoller
- Kølbåde til tur- og vintersejlsads.
- Følgebåde
- Redningsveste samt våd- og tørdragter

Om sommeren kan vandfritidsordningen koncentrere sig om roning, sejlsads, surfing, redningsøvelser, svømning samt reparation og vedligeholdelse af materiel, mens vintermånederne kan gå med byggeprojekter (tømmerflåder og kajakker), klargøring af materiel, svømning, ergometerro-ning, navigationslære, fysisk træning og førstehjælp.

En historie fra virkeligheden

Vandfritidsordninger er vejen frem, hvis der skal skabes liv på havnene, og de unge skal forankres i sejlklubbenes foreningsmiljø. Dansk Sejlunion mener, at et samarbejde om en vandfritidsordning mellem kommune og sejlklub er en ideel løsning:

”Ved at lave en vandfritidsordning i sejlklubberne, kan de unge udvikle et positivt og respektfyldt natursyn. De unge lærer at færdes på havnen, og det skaber liv i havnemiljøerne,” siger Christian Steffensen, som er breddekonsulent i Dansk Sejlunion.

Steffensen nævner desuden vigtigheden af, at klubberne kan bruge stedet som rekruttering og fastholdelse af de unge i sejlermiljøet.

Et af de steder, hvor der er lavet en plan over bl.a. oprettelsen af en vandfritidsordning, er i Vallensbæk Sejlklub. Her har et samarbejde mellem Vallensbæk Kajakklub, Vallensbæk Kommune og Dansk Sejlunion oprettet en SFO, som tager udgangspunkt i ovenstående.

Steen Hillebrecht, der er formand for Vallensbæk Sejlklub, ser det som en unik mulighed for klubberne, kommunen og havnen at skabe et ungdomsmiljø og samtidig få flere unge ind i foreningslivet.

”At have en fritidsordning i dagstimerne indebærer, at de unge, der er vilde med vand, fortsætter over i foreningen om aftenen.” siger Steen Hillebrecht.

Eksempel Opbevaringsplads med nye muligheder

Det kan være svært at finde områder til bådeopbevaring om vinteren, da bådene helst skal ligge centralt på havnen og tæt på vandet, hvilket også er attraktive arealer for andre faciliteter. Det problem findes der dog løsninger på.

I Roskilde investerede kommunen i en type bådstativer, som gør det muligt at stille bådene tæt, så der er plads til mange både på vinterpladsen. Systemet indebærer en løsning på det velkendte problem med forskellige bådstativer og bukke, der flyder på havnepladsen om sommeren.

Kan vinterpladsen ligge andre steder end på havnen?

Det er vigtigt, at bådene opbevares på selve havnen, da der kan opstå problemer i forbindelse med transporten af både på offentlig vej som følge af færdselslovens bestemmelser om specialtransport. Desuden er det ikke hensigtsmæssigt at fragte lystbåde gennem bymæssig bebyggelse, da bådtransporter er svære at komme rundt med og standser trafikken.

Endvidere er havnens traditionelle optagningsmateriel og vogne ikke godkendt til færdsel på offentlig vej, og optagningsprocessen besværliggøres og fordyres således, hvis ikke havnearealerne benyttes til opbevaringsplads for bådene.

Desuden bliver tilknytningen til havnen af mange sejlere betragtet som vigtig i relation til foreningslivet og det sociale fællesskab, der eksisterer på og omkring havnen.

Også Rungsted Havn har indført systemet for at udnytte havnens sparsomme landareal til bådopbevaring, men også for at forebygge de ulykker, der kan ske ved, at både bliver sat på land i mere eller mindre faldefærdige stativer med risiko for kollaps og med person- og båds-kader til følge.

Stativerne fås i flere størrelser og kan anvendes til både motor- og sejlbåde på op til 20 tons. Stativerne har desuden den fordel, at de kan stables, så de optager minimalt med plads om sommeren.

Yderligere gøres optagning og placering af bådene enkel og fleksibel med de nye stativer. En båd optages af en travlift eller søjlekran og anbringes i et stativ, hvorefter en specialvogn kører stativet på plads på opbevaringspladsen. Systemet gør det nemt at flytte rundt på bådene, så en båd på bagerste række kan komme hurtigt i vandet, selvom der er placeret både i rækkerne foran.

I Roskilde anvendes opbevaringspladsen som parkeringsplads for alle om sommeren. Men udover parkering kunne opbevaringsarealet også anvendes til andre formål som fx stævne- og eventplads, markedsplads, midlertidig volleyballbane, midlertidig skatepark mv.

Hvor meget plads er nødvendig?

Med stativsystemet er det muligt at sætte bådene helt op ad hinanden, men erfaringer viser, at der gerne skal være 60-100 cm luft mellem bådene, så bådejerne kan arbejde på bådene om vinteren (polere, slibe, vaske). Det betyder, at der i snit skal regnes med 36-37m² pr. båd.

Anbefalinger

– sådan skabes den gode havn

Det er Danmarks Idræts-Forbunds vision, at der skal være plads til alle – både i idrætsforeningerne og på havneområderne. Og i den forbindelse har idrætten en masse at tilbyde, hvis kommunens vision er ”liv på havnen”.

Visionære havneomdannelser kræver oplysning og indsigt, før beslutningerne tages. Det er derfor Danmarks Idræts-Forbunds forslag, at der åbnes for dialog tidligt i havneudviklingsprocessen for at afstemme ønsker, behov og holdninger hos de personer, der bruger havnen og dens omgivelser.

At finde ”den optimale løsning” for alle parter er svær – næsten umulig. Men kendskab til netop ønsker, behov og holdninger hos havnens interessenter er ikke blot et godt udgangspunkt, men snarere et krav på vejen mod ”den optimale havn”.

Danmarks Idræts-Forbund vil på egne, specialforbundenes og foreningernes vegne udtrykke håb om, at kommunalpolitikere, embedsmænd, rådgivere og private developere mv. går konstruktivt til udfordringen med havneomdannelserne. Håbet er en åben, aktiv og konstruktiv dialog frem mod målet om en havn for alle – ikke mindst for de idrætter, som har havnen og vandet som eneste idrætsfacilitet.

På de næste sider har Danmarks Idræts-Forbund samlet en række anbefalinger, som forhåbentlig kan inspirere til processen, planlægningen og udformningen af fremtidens havne.

Opstartsfasen

Foreningsinddragelsen

– en vej til en levende og dynamisk havn

Idrætsledere er optaget af idrætsaktiviteter i foreningen og oftest ikke af bygnings- og planlægningsmæssige forhold i kommunen. Derfor er mange idrætsforeninger sårbare, når det handler om havneomdannelser. Foreningerne glemmes nemt eller overflødiggøres, hvis ikke kommunen er bevidst om idrættens betydning for bylivet.

Vejle havn er et eksempel på en vellykket havneomdannelselse, hvor idrætten blev inddraget tidligt i processen – læs mere om processen i Vejle på side 31.

Danmarks Idræts-Forbund anbefaler

- Involver foreningerne tidligt. Det styrker og letter processen med havneomdannelser.

Behovsanalysen – et vigtigt arbejdsværktøj

En god begyndelse i forbindelse med en havneomdannelselse er en behovsanalyse, hvor behovene fra havnens nuværende og kommende brugere afdækkes.

Vejle havn er et eksempel på, hvordan en veludført behovsanalyse kan få afgørende og nyttig betydning for havneomdannelsens forløb – se side 31.

Danmarks Idræts-Forbund anbefaler

- Lav en liste over, hvilke aktiviteter og faciliteter der allerede findes på havnen.
- Lav en liste over ønskerne for fremtiden – faciliteter på og indretning af havnen.
- Lad behovsanalysen fungere som rettesnor for, hvordan flest mulige borgere får deres behov og ønsker opfyldt.

Tag på studietur – inspiration til en succesfuld havneomdannelse

For at blive inspireret er det en god idé at tage på studietur og besøge andre havne.

Havne, der kan være mål for en studietur, og som repræsenterer vidt forskellige ”tilgange”:

- I Helsingborg har ”livet” fået førsteprioritet og er inddraget og placeret før boligerne. Resultatet er fx en livlig havnepromenade.
- I Middelfart er et kulturcenter med bibliotek, cafe, restaurant og biograf placeret på hanen.
- I Dragør har findes et oprindeligt havnemiljø med ældre bygninger og fiskeri.
- I Tuborg Havn i København er der overvejende lagt vægt på boligbyggeri – det rekreative og maritime miljø er nedprioriteret.
- I Nibe lystbådehavn har man både et havnebad og boligbyggeri placeret på lystbådehavnen. Desuden har man store arealer til vinteropbevaring af lystbåde på land.
- I Nyborg er der et markant boligbyggeri på havnen. ”Liver” findes primært i den gamle del af lystbådehavnen, hvor der ikke er etableret boliger.

Danmarks Idræts-Forbund anbefaler

- Inviter repræsentanter fra byråd, teknik- og miljøforvaltning, kultur- og fritidsforvaltningen og idrætsforeninger med på turen.
- Lad studieturen blive omdrejningspunkt for en fælles referenceramme for en succesfuld havneomdannelse.
- Lad studieturen være et forum, hvor deltagerne uformelt kan luften idéer og bearbejde indtryk.

Skab fælles visioner

På et tidligt tidspunkt i processen – inspireret af studieturen – bør havnens interessenter afklare de overordnede visioner med havneomdannelsen.

Danmarks Idræts-Forbund anbefaler

- Lad arbejdet med visionsdannelse tage tid. Den tid er givet godt ud længere fremme i processen.
- Lad så mange interessenter som muligt være med i visionsformuleringerne. Det giver et stærkt resultat med mange nuancer og kvaliteter.
- Inddrag resultaterne fra behovsanalysen i visionsarbejdet, da den bør udgøre fundamentet for visionsplanen.

Vandsporternes typiske behov

- Klubhuse/søsportscentre ved vandet med opbevaringsplads til kajaker/robåde samt værkstedfaciliteter, træningslokaler mv.
- Havnearealer til vinteropbevaring af både, parkering og stævneafvikling
- Adgang til havn og vand med bil og trailer
- Bådebroer med lav højde til isætning af bl.a. kajaker og robåde
- Sikker placering mht. færdslen til søs, (store skibe, havneudløb mv.)
- Mulighed for bane til kajakpolo
- Beskyttet område i havnebassinet til undervisning mv.

Processen

Inddrag foreningerne i styre- og arbejdsgrupper

Involveringen af idrætsforeningerne i styre- og arbejdsgrupperne giver følgende fordele:

- Foreningerne besidder ekspertviden og har en meget praktisk tilgang til havneomdannelsen.
- Beslutningsprocessen bliver mere nuanceret, og erfaringerne viser, at slutresultatet tilfredsstillende flere af havnens interessenter end ved en mere ensidig sammensat styregruppe.
- Kommunikation i offentligheden bliver entydig og fokuseret mod slutmålet.
- Foreningernes usikkerhed overfor havneomdannelsen minimeres, når medlemmerne kan spørge deres "egne".
Samtidig kan det lokale idrætsliv følge med i planerne for havneomdannelsen på lige fod med embedsmænd og politikere.
- Foreningerne kan fungere som ambassadører for havneomdannelsen.

Skab gensidig respekt og fortrolighed i arbejds- og styregrupper

Når kommunalpolitikere, embedsmænd, bestyrelsesmedlemmer fra idrætsforeninger, erhvervsfolk mv. sætter sig om det samme bord for at udvikle visioner og arbejdsprocessen for en havneomdannelsen, er det vigtigt at skabe et respektfuldt og åbent arbejdsklima, hvor alle har mulighed for at komme til orde.

En gensidig respekt og fortrolighed mellem havnens interessenter er et krav for at opnå en konstruktiv dialog og en havn for alle.

Inddrag offentligheden i processen

Borgere, foreningsmedlemmer og andre med interesse i havneomdannelsen bør lejlighedsvis informeres om processen og skal have mulighed for at komme til orde.

To-vejskommunikation skaber gensidig respekt og vidner om åbenhed og om, at projektledelsen er lydhør overfor nye idéer og kritikpunkter. Inddragelse af borgere mv. kan fx ske på offentlige møder, hvor alle har taleret.

Danmarks Idræts-Forbund anbefaler

- Lad repræsentanter fra idrætsforeningerne få en fast plads i styregruppen.
- Lad repræsentanter fra idrætsforeningerne indgå i eventuelle arbejdsgrupper.

De potentielle konflikter

Kortlæg potentielle konflikter

I processen omkring en havneomdannelse er det umuligt at undgå konflikter, da der er mange interesser i spil.

Konflikter kræver intelligente løsninger. Et eksempel på en intelligent løsning er at udlægge bufferzoner mellem boliger og maritime og rekreative aktiviteter. I den forbindelse er det relevant at overveje, hvor intensivt havnearealerne kan udnyttes for at sikre et tilfredsstillende resultat for alle parter.

Foretag forventningsafstemning

Der bør tidligt i processen omkring en havneomdannelse foretages en forventningsafstemning mellem de parter, der har eksisterende aktiviteter på havnen, og de parter, som har aktiviteter, der flytter ind på havnen.

Med en tidlig forventningsafstemning ved de, der bosætter sig på havnen, at der i perioder må forventes støj, og at udsigten ikke altid er det blanke vand. Men dynamik og en livlig atmosfære er måske netop en del af charmen ved at bo på havnen, så længe disse aktiviteter foretages på baggrund af foruddefinerede retningslinier.

Danmarks Idræts-Forbund anbefaler

- Kortlæg de mest oplagte konflikter på forhånd og udform intelligent løsningsmodeller.

Danmarks Idræts-Forbund anbefaler

- Gør det klart fra begyndelsen, hvilke mulige gener idrætsforeningernes aktiviteter kan medføre i forbindelse med bl.a. vinteropbevaring, klargøring af både, stævneafvikling mv.

Havnens indretning

Skab adgang til vandet for alle

I processen omkring en havneomdannelse anbefaler Danmarks Idræts-Forbund, at det sikres, at alle har adgang til vandet og føler sig velkomne. Havnen bør betragtes og benyttes som et alment rekreativt område, der kan skabe merværdi for alle kommunens borgere.

Medtænk og placér "livet" før boligerne

De bedste havneomdannelse opnås der, hvor de vand- og havnerelaterede aktiviteter placeres, før der etableres boliger. En modsat rækkefølge besværliggør eller umuliggør at tilgodese det maritime og rekreative liv, og dermed afskæres byen for det attraktive samspil mellem livet på vandet og på land.

Mangfoldigheden er vigtig, men...

Mange af de elementer, som til tider placeres på et havneområde, kan uden problemer og ofte med fordel placeres

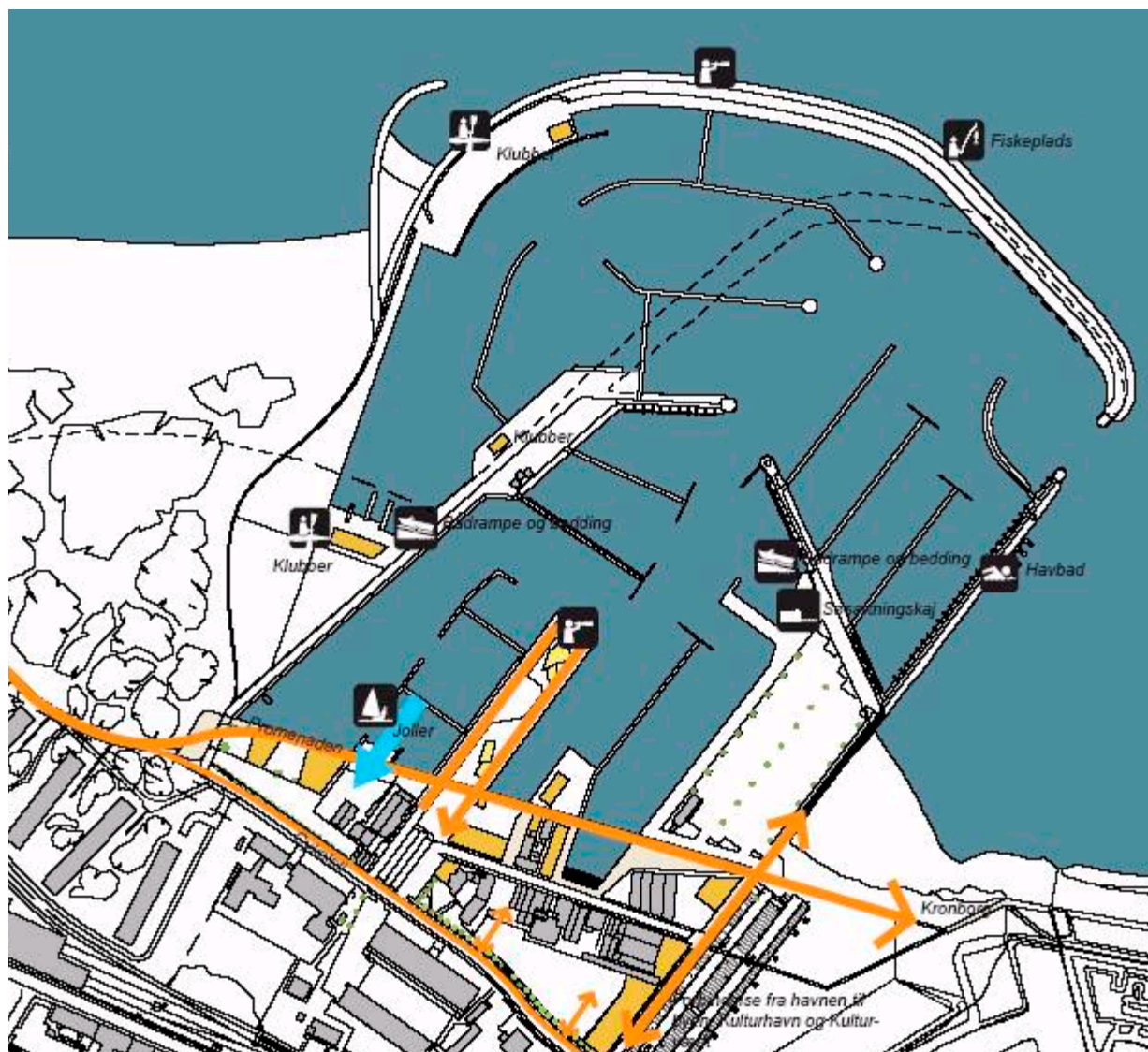
andre steder, da disse elementer ikke er afhængige af adgangen til vandet. Her tænkes der bl.a. på dagligvarebutikker, virksomheder mv.

Søsportsaktiviteterne kan derimod kun placeres på og ved vandet. Opfordringen fra Danmarks Idræts-Forbund er således, at de politiske beslutningstagere opprioriterer de elementer, som er afhængige af vand, hvis søsport skal være en del af kommunens planer.

Reserver midler til fortsat udvikling af havnen

Danmarks Idræts-Forbund anbefaler, at der reserveres midler, så de rekreative og maritime aktiviteter ikke blot etableres, men også udvikles løbende og forbliver tidssvarende.

Vedligehold og udvikling er ofte punkter, som glemmes i budgettet for havneomdannelse. Se en mulig finansieringsmodel på side 30.

Få mere information

Danmarks Idræts-Forbund og de specialforbund, der har vandaktiviteter på programmet, står naturligvis til rådighed med inspiration, råd og vejledning, hvis kommunen har ønske om at omdanne den gamle industrihavn eller den etablerede lystbådehavn til en aktivitetshavn for alle kommunens borgere.

Danmarks Idræts-Forbund – www.dif.dk

Dansk Kano- og Kajak Forbund – www.kano-kajak.dk

Dansk Forening for Rosport – www.roning.dk

Dansk Sejlunion – www.sejlsport.dk

Dansk Svømmeunion – www.svoem.dk

Dansk Handicap Idræts-Forbund – www.dhif.dk

DANMARKS IDRÆTS-FORBUND
Olympisk komite

